

#transmediale 2016–2023

Izbor prispevkov trans oseb o tematikah transspolnosti

Mednarodni interspolni forum:
“Potrjujemo, da so interspolne
osebe resnične”

2016

Dopis Ministrstva za notranje
zadeve: kršitev pravice do
spoštovanja zasebnega življenja

2017

Umik dopisa Ministrstva za notranje
zadeve, ki je kršil pravice do
spoštovanja zasebnega življenja

2017

Manifestacije trans aktivizma ali
teženje, ki to ni

2017

Kako povedati kaj nebinarnega?

2018

Dan osveščanja o interspolnosti:
Kaj interspolne osebe želijo, da
vemo o njih

2019

Dan vidnosti transspolnih oseb 2020

2020

TDOR 2021: 375 zabeleženih umorov
trans oseb

2021

Depatologizirajte nas! Izjava za
javnost ob mesecu osveščanja o
transspolnosti

2022

Nevid(e)na transfobija: Niti en_a več

2023

V branje: Soulellis o kvir tipografiji

2023

Med resnico in medijsko realnostjo:
Medijsko poročanje o transspolnosti
med januarjem in novembrom 2023

2023

2016

Linn J. Koletnik

Mednarodni interpolni forum: "Potrjujemo, da so interpolne osebe resnične"

Naslov tega prispevka je citat iz preambule [medijske izjave](#), ki so jo ustvarile_i udeleženke_ci 3. **Mednarodnega interpolnega foruma**, ki je potekal konec novembra 2013 v Valetti na Malti. Celotna preambula pravi:

"Potrjujemo, da so interpolne osebe resnične in da obstajamo v vseh regijah in državah sveta. Na podlagi tega je interpolne osebe potrebno podpirati pri tem, da so vodilne_i v družbenih, političnih in zakonodajnih spremembah, ki jih zadevajo.

Ponovno potrjujemo načela, ki so bila sprejeta na 1. in 2. Mednarodnem interpolnem forumu in jih nadgrajujemo tako, da je njihov cilj končati diskriminacijo nad interpolnimi osebami ter zagotavljati pravice do nedotakljivosti človekove telesne celovitosti, telesnega dostojanstva in samoidentifikacije."

Interpolnost (angl. intersex) je biološka/telesna nejasnost spola v okviru binarnega spolnega sistema oz. nezmožnost dojenčici_ku ob rojstvu pripisati izključno ženski ali moški spol. Interpolne osebe imajo atipičen razvoj spolnih kromosomov, spolnih žlez, reproduktivnih organov in kanalov ter genitalij. Stopnje interpolnosti se med seboj razlikujejo. Povprečno 1 od 200 dojenčic_kov se rodi kot interpolna oseba.

Povezavi do dveh kratkih videov, kjer so predstavljene osnove interpolnosti:

- [Kaj je interpolnost? / What is intersex? \(IGLYO & OII Europe\)](#)
- [Kako je biti interpolna oseba? / What it's like to be intersex? \(Intersex Youth Advocacy Group\)](#)

OII Europe (Organisation Intersex International Europe) je krovna evropska organizacija za organizacije, ki delujejo na področju človekovih pravic interpolnih oseb. Ustanovljena je bila na Mednarodni dan človekovih pravic, 10. decembra 2012, med 2. Mednarodnim interpolnim forumom v Stockholmu na Švedskem.

Med 18. in 22. aprilom je v Budimpešti potekala konferenca **'I Have Rights'**, ki je naslavljala človekove pravice interpolnih oseb, organiziral pa jo [IGLYO](#), v sodelovanju z interpolnimi aktivistkami_i iz [OII Europe](#), [Ação Pela Identidade – API](#), [Intersex Island](#), [Intersexioni](#), itd.

Udeleženke_ci konference smo med drugim bile_i seznanjene_i z obstoječo (minimalno) zakonodajo, ki vključuje pravice interspolnih oseb na evropski ravni, zasnovala_i smo vsebino poročilo o interpolnosti znotraj mladinskega in LGBTQI+ akvizitizma ter priporočila za starše interpolnih otrok in izdelale_i osveščevalno kampanjo na temo interpolnosti.

Uvodno predavanje o zgodovini interpolnosti in aktivizma za človekove pravice interpolnih oseb sta izvedli_a **Kitty Anderson**, član_ica izvršnega odbora [OII Europe](#) in predsednik_ca [Intersex Island](#), in **Ruth Baldacchino**, član_ica izvršnega odbora [ILGA World](#) in programska_i vodja Intersex Fund pri [Astraea Lesbian Foundation for Justice](#). Predavanje je termin interpolnost predstavilo kot krovni termin, ki zajema vse raznolike variacije spolnih značilnosti/karakteristik.

Spolne značilnosti oz. spolne karakteristike (angl. sex characteristics) se delijo na primarne in sekundarne spolne znake. Primarni spolni znaki so tisti, ki so povezani neposredno z razmnoževanjem, to so genitalije in drugi reproduktivni organi. Sekundarni spolni znaki pa so tisti, ki niso potrebni za razmnoževanje, naprimer poraščenost, mišična masa, višina glasu, itd. Spolne značilnosti/karakteristike so osrednja osebna okoliščina, ki naslavlja človekove pravice interpolnih oseb.

V letu 1849 je bila uradno zabeležena **prva kirurška operacija** interpolnega otroka. Do sredine 20. stoletja so bile operacije redke, kar pa se je spremenilo z razvojem industrializacije. Ta je namreč omogočila gradnjo mnogih zdravstvenih objektov, kar sicer omogoča mnogo več zdravstvene oskrbe, hkrati pa tudi nadzora nad ljudmi in njihovimi telesi, kar je jasno razvidno iz monopolnega odnosa zdravstvene stroke do interpolnih dojenčic_kov, otrok in ljudi.

Interpolne_i aktivistke_i poudarjajo, da je nujno ločiti tematike interpolnosti in medicine. Obstajajo sicer primeri, kjer interpolni otroci ali odrasli potrebujejo zdravstveno oskrbo zaradi raznolikosti svojih spolnih značilnosti/karakteristik, vendar so ti primeri redki. Interpolne_i aktivistke_i imajo večinoma izkušnje, da želijo zdravnice_ki na njih opravljati (večinoma nepotrebne) normalizacijske operacije, redkokd pa jih podpira v avtonomnosti njihove telesne raznolikosti.

Medicina je eden izmed osrednjih družbenih aparatusov, ki ohranja izredno neenako porazdeljena razmerja moči med osebami, ki telesno in osebnostno sodijo v binarni spolni sistem in osebami, ki se zaradi svoje spolne identitete in/ali spolnih značilnosti/karakteristik tja zaradi njegove rigoroznosti ne morejo uvrstiti. Zgolj osebe, ki se vanj lahko uvrščajo medicina prepoznava kot naravne in legitimne, ostale_i pa so videne_i kot potrebne_i zdravljenja. Takšna obravnava vodi do kršitev več človekovih pravic, med njimi pravico do nedotakljivosti človekove telesne in duševne celovitosti, do osebnega dostojanstva, varnosti, zdravja in zasebnosti.

Kot pri vseh tematikah, ki naslavlja **pravice in potrebe oseb z manjšinskimi osebnimi okoliščinami**, je tudi pri interpolnosti bistvenega pomena, da o interpolnosti govorimo z interpolnimi osebami ali pa, v primerih kadar to ni mogoče, uporabimo vire, ki istovetno predstavljajo njihove izkušnje. Prispevek tako zaključujem z zelo kratkima intervjujema.

Santiago D'Almeida Ferreira in **Emily Quinn** sta interpolni_a aktivistki_a, katerima sem zastavil_a nekaj vprašanj o tem, kako doživljata svojo interpolnost in odnos družbe do interpolnosti.

Santiago D'Almeida Ferreira je interpolni aktivist iz Portugalske in predsednik [Action for Identity](#), prve nevladne organizacije, ki na Portugalskem naslavlja tematike raznolikosti spolnih identitet in spolnih značilnosti/karakteristik.

Kako je biti interpolna oseba in kako to vpliva na druge tvoje identitete?

Santiago: "Nikoli nisem pomislil, da sem interpolna oseba. To zame ni nekaj, kar bi vedel že v ranem otroštvu, nihče mi tega ni povedal. Sem pa od zelo mladih let vedel, da sem temnopolta oseba in to je vedno vplivalo na moje obravnave, ki sem jih bil deležen. Izkusil sem sovraštvo, nadlegovanje, zasmehovanje, v šoli so me izločile_i, ljudje se niso želele_i igrati z mano. Postopoma sem začel ugotavljati, da sta tudi moj spolni izraz in telo problem, predvsem v najstništvu. Jasno mi je bilo dano vedeti, da nisem takšen kot večina ljudi, kar je bila tudi izkušnja izključitve. Biti temnopolta oseba in imeti telo, ki ni normativno mi je predstavljalo veliko stisko. Ti dve osebni okoliščini sta v meni prepleteni in neločljivo povezani. Biti interpolna oseba zame ni identiteta, s tem se ne identificiram, to je nekaj, kar preprosto vem, da sem. To je moja telesna raznolikost."

Zakaj je pomembno, da obstaja gibanje za človekove pravice interpolnih oseb?

Santiago: "Streti je potrebno vednost o binarnosti spolnih značilnosti. To je najbolj pomembno. Ob spoštovanju raznolikih spolnih značilnosti je osrednjega pomena tudi nedotakljivosti človekove telesne celovitosti in telesno dostojanstvo. Zelo je pomembno, da imamo avtonomijo nad lastnimi telesi. To ne velja samo za interpolne osebe, temveč za vse ljudi. Pravico imamo imeti telesa, kakršna so, brez da ljudje posegajo vanje. Naša telesa so raznolika, so različnih struktur, velikosti, značilnosti in vsa so v redu. Dovoljeno bi nam moralo biti imeti lastna telesa brez zunanjih prevpraševanj."

Emily Quinn je interpolna aktivistka iz Združenih držav Amerike, dela pa kot mladinska koordinatorka v organizaciji [interACT](#).

Zakaj je pomembno interpolnim otrokom in mladostnicam_kom povedati, da so interpolne_i?

Emily: "Otrokom in mladostnicam_kom je pomembno povedati, da so interpolne_i, ker jim to daje iskrene podatke o tem, kdo so. Omogoča jim iskanje informacij o sebi in drugih oseb s podobnimi izkušnjami ter lastne skupnosti. Brez tega, da ti je povedano, kdo si, ne moreš vedeti, kam in komu pripadaš. Ogromno interpolnih oseb doživlja hude stiske in sram na družbeni ravni, imajo občutek, da so same_i. Počutijo se nevidne, saj jim je prepovedano govoriti o svojih telesih in izkušnjah ali pa niti nimajo besed s katerimi bi se znale_i opisati. S tem, da se z njimi pogovarjamo o njihovih telesih ter jim je povedano, da so interpolne_i, se jih informira in izobražuje o njihovih realnostih in jim daje možnosti poiskati sebi podobne ljudi, kar je izredno dragoceno."

Kaj bi, kot interpolna oseba in aktivistka, sporočila zdravnicam_kom in zdravstveni stroki?

Emily: "Interpolnih oseb ni potrebno popraviti. Smo popolne_i, zdrave_i in srečne_i točno takšne_i, kot smo. Samo zato, ker smo interpolne osebe, ne pomeni, da bomo potrebovale_i operacije ali da se bomo želele_i uvrščati v binarne sisteme zato, da bomo lahko srečne_i."

Dopis Ministrstva za notranje zadeve: kršitev pravice do spoštovanja zasebnega življenja

Ministrstvo za notranje zadeve je v začetku februarja vsem upravnim enotam v Republiki Sloveniji poslalo dopis, v katerem slednje naproša, da upoštevajo odgovor Ministrstva za zdravje, v katerem je med drugim zapisano, da potrdilo pristojne_ega zdravnice_ka oz. pristojne zdravstvene ustanove, »*ki izkazuje, da je pri osebi ženskega spola potrjena identiteta moškega spola oziroma obratno ali zagotovilo, da je posameznik na podlagi medicinskega zdravljenja spremenil spol, ni enakovredno potrdilu, da je oseba spremenila spol, kot to določa zakonodaja.*«

Pri nevladnih organizacijah, ki delujemo na tem področju, poznamo dva primera, pri katerih je upravna enota od osebe, ki je vložila vlogo za spremembo spola, zahtevala potrdilo o operativnem posegu na genitalijah oz. spremembo "biološkega spola", kar je dikcija, ki je slovensko pravo ne pozna in je tudi ne more poznati. Opozarjamo, da je zahteva po potrdilu, da je oseba spremenila "biološki spol", se pravi je imela operativno preoblikovane genitalije, **kršitev 8. člena Evropske konvencije**, ki govori o spoštovanju pravice do zasebnega življenja.

Omenjeni dopis je tudi v **nasprotju s 35. členom Ustave RS**, ki pravi, da je zagotovljena nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic. Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato, da se prepreči nered ali zločin, da se zavaruje zdravje ali morala ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.

Društvo informacijski center Legebitra in Zavod Transfeministična Inicijativa TransAkcija sta ministrstvo že pozvala, da umakne omenjen dopis.

Evropsko sodišče za človekove pravice: Zahteva po sterilizaciji je kršitev človekovih pravic

Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP) je 6. aprila v zadevi A. P., E. Garçon in S. Nicot proti Franciji odločilo, da je zahteva po sterilizaciji pri vlogi za pravno priznanje spola **kršitev človekovih pravic**, in sicer 8. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah, ki definira pravico do spoštovanja zasebnega življenja.

Sodišče je odločilo, da je dokazovanje, da je bila oseba sterilizirana ali je bila obravnavana v postopku, katerega visoko verjeten rezultat je neplodnost, kršitev pozitivne obveznosti države, da zagotavlja pravico do spoštovanja zasebnega življenja. Države tako od oseb, ki potrebujejo pravno priznanje spola, ne morejo zahtevati, da morajo skozi medicinske postopke, ki bodo skoraj zagotovo povzročili neplodnost.

Sodišče je odločilo tudi, da prisilni zdravniški pregled, ki ga zahteva nacionalno sodišče (primer E. Garçon proti Franciji), ali diagnoza motnje v duševnem zdravju (A. P. proti Franciji) nista v nasprotju z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah. Odločitev je v nasprotju s prizadevanji strokovnjakinj_ov in aktivistk_ov na področju človekovih pravic transspolnih oseb, ki v skladu z **resolucijo 2048 Parlamentarne skupščine Sveta Evrope** in dobrimi praksami progresivnejših držav na tem področju pozivajo k sprejemu zakonodaje, ki bo temeljila izključno na **samoidentifikaciji**.

Odločitev ESČP A. P., E. Garçon in S. Nicot proti Franciji je dostopna na (samo v francoščini): [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-172556"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

Pravno priznanje spola v Sloveniji

Slovenska zakonodaja ne pozna termina pravno priznanje spola*, ampak termin sprememba spola, ki je uporabljen v **Pravilniku o izvrševanju zakona o matičnem registru**. Ta v 37. členu določa, da mora oseba upravni enoti predložiti potrdilo pristojnega zdravnice_ka ali pristojne zdravstvene institucije, iz katerega je razvidno, da je spremenila spol. Pravilnik ne opredeljuje, kdo je pristojna_en zdravnica_k oz. zdravstvena institucija in kaj sprememba spola pomeni oz. kaj se opredeljuje pod spremembo spola.

Praksa kaže, da je pristojna_i zdravnica_k v večini primerov psihiatrinja_er iz Interdisciplinarnega konzilija za potrditev spolne identitete, pri kateri mora oseba, ki želi pravno priznati spol, pridobiti tudi diagnozo transseksualizma, ki je klasificiran kot duševna motnja. Za uradno spremembo spola glede na trenutno zakonodajo in prakso je tako nujna pridobitev diagnoze motnja spolne identitete. V Sloveniji sicer ni eksplicitne zakonske zahteve po sterilizaciji oseb pred njihovim pravnim priznanjem spola, v praksi pa je bila večina oseb, ki so zaprosile za pravno priznanje spola, vsaj na hormonski terapiji.

*Izraz pravno priznanje spola (angl. legal gender recognition) izhaja iz resolucije Parlamentarne skupščine Sveta Evrope 2048 z dne 22. 4. 2015. Sprememba spola je termin, ki se mu v diskurzih, spoštljivih do transspolnih oseb, izogibamo. Termin namreč implicira, da je operacija genitalij tista, ki osebi spremeni spol, kar je napačno. Za marsikatero transspolno osebo so sicer postopki telesne potrditve spola pomembni (hormonska terapija in/ali operacije), vendar niso tisto, kar oblikuje ali določa spolno identiteto – ta je vedno oblikovana na podlagi samoidentifikacije. (Glej Koletnik, A., Grm, E. A. in Gračanin, E. 2016. *Pravno priznanje spola v Sloveniji*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra)

#transmediale 2016–2023

Izbor prispevkov trans oseb o tematikah transspolnosti

2017

Zavod TransAkcija

Umik dopisa Ministrstva za notranje zadeve, ki je kršil pravice do spoštovanja zasebnega življenja

19. 4. 2017 smo pri Zavodu Transfeministična Iniciativa TransAkcija in Društvu informacijski center Legebitra objavile i sporočilo, namenjeno predvsem osebam, ki potrebujejo dostop do postopka pravnega priznanja spola.

Ministrstvo za notranje zadeve je namreč v začetku februarja vsem upravnim enotam v Republiki Sloveniji poslalo dopis, v katerem slednje naproša, da upoštevajo odgovor Ministrstva za zdravje, v katerem je med drugim zapisano, da potrdilo pristojne_ega zdravnice_ka oz. pristojne zdravstvene ustanove, »*ki izkazuje, da je pri osebi ženskega spola potrjena identiteta moškega spola oziroma obratno ali zagotovilo, da je posameznik na podlagi medicinskega zdravljenja spremenil spol, ni enakovredno potrdilu, da je oseba spremenila spol, kot to določa zakonodaja.*«

Omenjeni dopis krši **8. člen Evropske konvencije o človekovih pravicah**, ki govori o spoštovanju pravice do zasebnega življenja ter **35. člen Ustave RS**, ki pravi, da je zagotovljena nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic.

Društvo informacijski center Legebitra in Zavod Transfeministična Iniciativa TransAkcija sta ministrstvo pozvala, da omenjeni dopis umakne.

Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ) se je odzvalo na naš poziv in zapisalo, da pristojni organ od osebe, ki je vložila vlogo za pravno priznanje spola ne more zahtevati potrdila o določenem operativnem posegu. Iz potrdila pristojne zdravstvene ustanove oziroma zdravnice_ka mora poleg osebnih podatkov (ime, priimek, datum rojstva itd.) izhajati zgolj dejstvo, da je oseba spremenila spol, kot je zapisano v 37. členu **Pravilnika o izvrševanju zakona o matičnem registru**. Po zaprosilu MNZ je Ministrstvo za zdravje obrazložilo, da je treba upoštevati potrdilo psihiatrične ustanove, v katerem je »*nedvoumno potrjeno zgolj dejstvo, da je oseba spremenila spol (sam način spremembe spola pa ni relevanten)*«.

MNZ še sporoča, da sta bila **Univerzitetna psihiatrična klinika v Ljubljani** in **Interdisciplinarni konzilij RS za potrditev spolne identitete** obveščena in naprošena, da izdajata potrdila za pravno priznanje spola, iz katerega nedvoumno izhaja zgolj dejstvo, »*da je oseba spremenila spol, saj je način spremembe spola irelevanten*«.

Pri vlogi za pravno priznanje je tako spet vzpostavljeno stanje pred februarjem 2017, ki natančno sledi dikciji 37. člena Pravilnika o izvrševanju zakona o matičnem registru. Če se kljub temu pri vlogi za pravno priznanje spola srečujete z zapleti, vam lahko pomagajo pri Pravni svetovalnici LGBT.

2017

Linn Julian Koletnik

Manifestacije trans aktivizma ali teženje, ki to ni

»Eh, ti transi spet nekaj težijo« slišim ali pa razberem iz zavijajočih oči nekaterih pripadnic_kov LGBTIQ skupnosti skoraj vsakič, kadar omenim besedo **transspolnost**. Zakaj, se sprašujem. Kako ni jasno, da je biti transspolna oseba v družbenem in političnem okolju, ki je prežeto s **transfobijo**, težko? Kako ni jasno, da tudi me_i potrebujemo solidarnosti v besedah in dejanjih? In sploh, sej veste, da s(m)o transspolne osebe tudi lezbijke, geji, biseksualne, panseksualne, aseksualne itd. osebe, ne?

Oz. povedano drugače in morda bo ta dikcija imela večjo težo; lezbijke, geji, biseksualne, panseksualne, aseksualne itd osebe s(m)o tudi transspolne osebe. Zakaj se zadeve, ki potrebujejo celostno skupnostno podporo, delijo na naše in vaše oz. kako je drža to ni naše sploh mogoča glede na pravkar nakazan preplet identitet? Zakaj je pri zavzemanju za enakost vseh pred zakonom npr. sodelovanje pri boju za izenačitev pravice do zakonske zveze (bilo) videno kot nujno za vse pripadnice_ke **LGBTIQ skupnosti**, četudi se osebno s poroko kot institucijo patriarhalnega monogamnega nadzora niti ne strinjamo, ampak ups, tega se ne sme povedati na glas, zavzemanje za ureditev pravnega priznanja spola pa je polje, ker se borimo samo trans osebe in peščica zaveznic_kov, četudi s(m)o tudi lezbijke, geji, biseksualne, panseksualne, aseksualne itd osebe oz. s(m)o lezbijke, geji, biseksualne, panseksualne, aseksualne itd osebe tudi transspolne osebe. In največji zakaj; kako je mogoče biti pripadnica_ik LGBTIQ skupnosti in obenem (ne)namerno izključujoč_a do transspolnih oseb?

Takšne misli in vprašanja niso v javnem diskurzu prisotna prvič, vendar se k njim vračam, saj večinoma ostajajo neslišana ali nenaslovljena, me_i pa smo toliko vztrajne_i ali pa preprosto tako zelo močno čutimo, da so tudi naša življenja vredne legitimizacije, da se pač ponavljamo. In težimo. Baj. Hkrati bi ta razmišljanja lahko bila uvod v mnogo prispevkov o transspolnosti, kar pa ne pomeni, da današnji nima specifičnega fokusa. Oktobra se na mednarodni ravni obeležuje tri dni, katerih diskurzi imajo tudi za transspolne osebe in skupnosti precejšen pomen, zato naj jih podrobneje predstavim.

Prvi izmed teh dni je **10. oktober – Svetovni dan duševnega zdravja**, katerega namen je osveščati o raznolikostih duševnega zdravja oseb ter povečati vidnost in razumevanje o raznih duševnih boleznih. Duševno zdravje je pomemben del življenja vseh oseb, ključno pa ga je upoštevati tudi vedno kadar razmišljamo o družbenih manjšinah, prav tako povezavi s transspolnimi in cispolno nenormativnimi osebami. Statistike poročanja o poskusih samomora dajejo rezultate, da je odstotek transspolnih oseb, ki je poskušalo narediti samomor dvakrat večji kot odstotek LGB oseb. Raziskava ameriške fundacije za preprečevanje samomora kaže, da poskus samomora opravi 4,6 % heteroseksualne cispolne populacije, 20 % lezbijk, gejev in biseksualnih oseb ter 41 % transspolnih in cispolno nenormativnih oseb.

Duševno zdravje je neločljivo povezano z diskriminacijo na podlagi (predvidene) spolne identitete in/ali spolnega izraza oz. transfobijo, ki jo transspolne osebe doživljajo (ne)posredno v vsakdanjem življenju. **Raziskava potreb transspolnih oseb v Sloveniji** (2015) je dala rezultat, da je 69 % transspolnih oseb doživelo diskriminacijo v vsakdanjem življenju zaradi svoje spolne identitete. Težave v duševnem zdravju torej ne izhajajo iz transspolnih posameznic_kov oz. z nami ni, zaradi tega, ker smo trans, nič narobe, kot velikokrat slišimo v medijskih reprezentacijah, temveč so posledica nespoštljivosti in izključujoče družbene obravnave transspolnih oseb. Kadar naslavljamo duševno zdravje, kar se sicer dogaja absolutno premalokrat, je zato treba naslavljati tudi transfobijo izven ter znotraj LGBTIQ skupnosti in razmišljati o ukrepih za preprečevanje oz. zmanjševanje transfobije. Vse_i se strinjamo, da homofobija ni kul. Tudi transfobija ni. Podatki, nažalost, nazorno kažejo, da transfobija ubija.

Drug pomemben dan v oktobru je **Mednarodni dan razkritja**, ki se ga obeležuje vsako leto **11. 10.**, njegov namen pa je prepoznavanje LGBTIQ oseb, ki so razkrile svojo spolno usmerjenost in/ali spolno identiteto in/ali dejstvo, da so interpolne osebe. Ob tem se sprašujem, koliko je javno razkritih transspolnih oseb v Sloveniji in kako to, da je teh precej manj kot lezbijk in gejev? In kako to, da na aktivnosti namenjene primarno transspolnim osebam hodi mnogo oseb, ki si sicer na sceno ne upajo priti? Transspolne osebe se v današnji, še vedno izredno transfobni družbi, težko razkrivajo. Razkritje transspolne identitete lahko vodi v doživljanje diskriminacije in nasilja, sploh za transpolne ženske oz. transfeminine osebe. Kljub temu pa je ves čas prisoten pritisk, da naj se že razkrijejo in s tem prispevajo k vidnosti transspolnosti.

Reprezentacija je nujna. Brez nje smo nevidne_i. Javno razkritje, z obrazom, imenom in telesom, je pomembno. Ampak manifestacij razkritij je mnogo več kot pojavljanje v medijih in morda je prav v abstrakciji mogoče še bolj svobodno predstavljati neskončno raznolikosti transspolnih in cispolno nenormativnih oseb. Hkrati so razkritja lahko tudi nevarna in prav zato je pomembno, da med seboj ne ustvarjamo pritiska, ki bi kogarkoli silil k **razkritju**, temveč raje usmerimo pozornost v ustvarjanje varnejših prostorov, kjer se bodo osebe celotnega raznoliknega spektra identitete počutile bolj varno razkriti se.

Tretji pomemben oktobrski dan je **Mednarodni dan akcije proti patologizaciji transspolnih oseb**, ki se ga obeležuje vsako leto v tretjem tednu oktobra, letos bo to **21. 10.** Preden naštejemo za kaj se Mednarodni dan akcije proti patologizaciji transspolnih oseb še disclaimer; zavzemanje za depatologizacijo ni mišljeno in ne vsebuje nobenih notacij, ki bi želele nadaljne stigmatizirati duševne bolezni / motnje, saj so te zelo pomembna in nezamenljiva osebna okoliščina marsikaterih transspolnih oseb, kot že prej predstavljeno.

Dan akcije proti patologizaciji transspolnih oseb se torej zavzema za:

- odstranitev **spolne disforije / motnje spolne identitete** iz mednarodnih priročnikov, ki klasificirajo bolezni kot sta Mednarodna klasifikacija bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov za statistične namene (10. verzija, 2016) in Diagnostični in statistični priročnik duševnih motenj,
- zagotovitev dostopa do **pravnega priznanja spola**, tj. spremembe imena ter uradnih podatkov o spolu v uradnih dokumentih brez pogojev vključitve v zdravstvene, psihološke in psihiatrične obravnave,
- zagotoviti **dostop do zdravstvenih storitev**, hormonov in vse podpore, ki jo potrebujejo osebe v procesih medicinske tranzicije, brez predhodne potrebne pridobitve diagnoze duševne motnje ali bolezni,
- eliminacijo operativnih in normalizacijskih postopkov osnovanih izključno na **binarnem spolnem sistemu** za interpolne osebe.

Ja, prav ste slišale_i, biti transspolna oseba tudi skoraj na koncu leta 2017 še vedno prinaša pridobitev **diagnoze duševne motnje** in vso stigmatizacijo, ki diagnozi pritiče. Kot da to dejstvo samo po sebi ni dovolj jeze zbujujoče, pomislimo na to, da je homoseksualnost, katero se je tudi nekoč obravnavalo kot duševno motnjo, bila iz prej omenjenega in **Diagnostičnega in statističnega priročnika duševnih motenj** umaknjena že leta 1974. 43 let kasneje, transspolne osebe na ta korak še čakamo.

Maja 2018 bo na zgledanju **Svetovne zdravstvene organizacije** potekala revizija **ICD 10 – Mednarodne klasifikacije bolezni**, ki bi lahko odstranila transspolnost iz področjih duševnih bolezni in do takrat je nujno potrebno osveščanje o pomembnosti te odločitve. Še ena priložnost ob kateri bomo težile_i.

V (pre)mnogih državah širom sveta biti transspolna oseba, ki potrebuje dostop do medicinske oskrbe zavoljo lajšanja spolne disforije in/ali dostop do pravnega priznanja spola zaenkrat pomeni nujno pridobitev diagnoze duševne motnje ali bolezni. Evropska krovna organizacija za tematike transspolnosti **TGEU – Transgender Europe** izdaja posodobljen zemljevid **Trans Rights Europe Map & Index**, ki prikazuje izvidni položaj na področjih enakosti in nediskriminacije na podlagi spolne identitete in spolnega izraza v Evropi, s poudarkom na pravnem priznanju spola. Iz zemljevida je razvidno, da število držav, ki kot pogoj za pravno priznanje spola zahtevajo sterilizacijo, pada (od 21 držav zdaj ostaja le še 5 držav, ki zahtevajo sterilizacijo), a patologizacija transspolnosti ostaja, in sicer v kar 36 državah po Evropi. To pomeni, da morajo osebe, ki živijo v 36 evropskih državah in želijo pravno priznati svoj spol, pridobiti diagnozo duševne motnje.

Tudi v Sloveniji je za pravno priznanje spola potrebna diagnoza transseksualizma (F64.0), ki je klasificiran kot duševna motnja. Medtem ko se druge evropske države premikajo naprej, pa to ne velja za Slovenijo, kjer glede na dogodke v preteklih mesecih lahko upravičeno trdimo, da stopa kvečjemu nazaj. Ministrstvo za notranje zadeve je namreč v začetku leta 2017 na upravne enote poslalo dopis, v katerem je kot pogoj za dostop do pravnega priznanja spola bila navedena operacija potrditve spola, kar predstavlja kršitev 8. člena Evropske konvencije, ki govori o spoštovanju pravic do zasebnega življenja in je tudi v nasprotju s 35. členom Ustave RS, ki pravi, da je zagotovljena nedotakljivost človekove in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic. Ministrstvo za notranje zadeve je po naših nekaj mesecev trajajočih intervencijah in pozivov k preklicu dopis res preklicalo, a tudi tokrat nas je težilo le nekaj.

Situacija pa je hkrati tudi znova potrdila, da kadar gre za **človekove pravice transspolnih oseb**, se zanje borimo le transspolne_i aktivistke_i in peščica vedno prisotnih zaveznic_kov, celotna LGBTIQ skupnost pa teme ne vidi kot vredne niti delitve objav o dogajanju na facebooku, kaj šele skupnostnega boja. Zakaj je tako in kaj je potrebno spremeniti, da se bomo pripadnice_ki LGBTIQ gibanja v iskreni solidarnosti zavzemale_i za medsebojna življenja, enakost pred zakonom in dostojanstvo? In ob tem – zakaj so ta vprašanja videna kot teženje, ne pa poziv k akciji?

Ni prijetno biti v poziciji, kjer sočlane_ice skupnosti poskušas opominjati, da je določena skupina ljudi ponovno ni prepoznana ali pa da ima specifične potrebe, ki potrebujejo odzive in reakcije, in obenem, da je medsebojna solidarnost dobro namerna za vse. Da, za vse. Lezbijke, geji, biseksualne, panseksualne, aseksualne itd osebe s(m)o namreč tudi transspolne osebe in obratno. Večkrat namreč slišim, da je trans aktivizem v Sloveniji in tudi drugod agresiven. Da smo jezne_i. Seveda smo. Upoštevajoč vse kar se dogaja, čigar le majhen oris je ta prispevek, kako bi naj ne bile_i? In kako je mogoče, da ti nisi jezna_en?

Pred kratkim je portal **Mother Wise** izdal članek z naslovom **»Mojim prijateljicam_em, ki so naveličane_i politike«**, ki naslavlja prav to jezo, ki seveda ni jeza zaradi jeze same, ampak je politična manifestacija nesprejemanja neenakosti v družbi. Uvod članka pravi: *»Želim, da moje prijateljice razumejo, da je pozicija »ne vtikujem se v politiko« ali »politika je tečna« pozicija aktivnega izražanja privilegiranih. Vaši privilegiji vam omogočajo, da lahko živite apolitično. Vaše bogastvo, vaša rasa, vaša neoviranost in/ali vaš spol/spolna identiteta vam omogočajo, da svoje življenje živite tako, da je majhna verjetnost, da boste tarča intolerance, napadov, deportacij ali genocida. Težko in izčrpavajoče je ves čas omenjati teme družbenega zatiranja (oz. »biti političen_a«). Ta boj je utrujajoč. Razumem. In skrb zase je bistvenega pomena. Ampak, če se ti zdi politika tečna in si želiš samo, da bi vse_i prijetne_i, prosim vedi, da se ljudje dobesedno borijo za svoja življenja in varnost. Morda tega ne vidiš, ampak to je prav zaradi privilegijev, ki jih imaš.«* (Vir: Mother Wise, 2017)

Zato smo torej jezne_i. In težimo. Kar ni posledica osebnih preferenc oboževanja neprijetnih pogovorov in situacij, temveč **deprivilegiranih** kot posledice določenih osebnih okoliščin, med njimi spola in spolne identitete, kateri ne bomo dovolile_i, da nas utiša. Težile_i bomo še naprej, saj to, kar se označuje kot teženje, vidimo kot etično in politično manifestacijo aktivnega družbenega doprinosa, oz. poskuse živeti svobodno in dostojanstveno, kar je za transspolne osebe res dokaj radikalno početje (cinizem much), oz. teženje, ki to dejansko ni.

*Prispevek "Manifestacije trans aktivizma ali teženje, ki to dejansko ni" je bil prvič objavljen 7. oktobra v oddaji **Lezbornarija: Subkulturni kapital III** na Radiu Študent.

#transmediale2016–2023

Izbor prispevkov trans oseb o tematikah transspolnosti

2018

Alenka Mrakovčič

Kako povedati kaj nebinarnega?

Odgovora na to vprašanje v naslednjih nekaj sto besedah žal ne bo. Bo pa precej besed o samem vprašanju. Pravzaprav je vprašanje tako: kako povedati kaj, kar ne bo razumljeno kot binarno?

Med pisanjem tega besedila, mi je funkcija za pregled črkovanja (zelo prisrčno!) kar šestkrat predlagala, naj zamenjam besedo **binarnost** z bizarnost. In čeprav je to naredila verjetno zgolj iz globoke binarne normativnosti slovarjev, iz katerih črpa predloge – se z idejo, da imata binarnost in bizarnost res veliko skupnega, moram strinjati.

Včasih želim samo kaj povedati, pa vedno znova ugotovim, da v slovenščini skoraj ne morem povedati ničesar, ne da bi ob tem »izbrala« enega izmed binarnih spolov. Nadvse neprijetno in nepravilno. Zakaj le? Jezik je vendar samo jezik, a ne?

Dogovori in samoumevnost

Običajno v jeziku »pripisujemo« osebam spole kar glede na njihov videz in to počnemo glede na svoje predhodno znanje, ki smo ga nabirale_i celo življenje ob gledanju oseb in predalčkanju, v katero izmed dveh binarnih kategorij se nam zdi, da spadajo. Kakšne osebe naj bi spadale v katere predalčke, pa smo se verjetno naučile_i skozi vestno ponavljanje vseh ljudi v naši okolici in razlaganje, kdo je »punca«, »fant«, »teta«, »stric« in podobno.

In, ker nam je uspelo vsaj približno dobro ozavestiti binarnost spolov, se nam tudi dva binarna spola v jeziku ne zdita nič nenavadnega. Spol je, ko govorimo ali pišemo, prisoten na več ravneh: kot slovnični spol (ženski, srednji ali moški spol, ki ga imajo besede in ujemajoči se glagoli, pridevniki, zaimki in podobno), skozi besede, ki predstavljajo (tudi) spol (npr. dekle, brat, žena) in družbeno dogovorjene (in premalo preizpraševane) pomene, ki jih imajo nekatere besede (npr. vodja).

Ne samo, da jezik uporabljamo **binarno normativno**, tudi znotraj binarnosti ima eden izmed spolov poseben status: ko govorimo o osebah, naj bi moški spol predstavljal vse spole (denimo v množini, kadar so prisotne osebe različnih spolov ali ko govorimo o nedoločeni osebi, npr. »vsakdo ima pravico biti spoštovan ...«), ženski pa samo ženske. Da se načeloma izražamo samo z binarnimi spoli in pri tej dajemo prednost enemu, je stvar dogovorov in neskončnega ponavljanja, ki tako rabo utemeljuje in naredi samoumevno.

(Ne)samoumevnost in dogovarjanje

Za osebe, ki se ne identificirajo s spolom, ki jim je bil pripisan ob rojstvu ali pa je njihova spolna identiteta zunaj okvirov binarnosti, lahko taka raba jezika postane vse prej kot samoumevna.

Zaradi **pomenov**, ki nastajajo in se potrjujejo z rabo binarnih spolov (npr. oseba uporablja moške zaimke = oseba je cispolni moški, ali pa oseba je videti kot cispolna ženska = oseba uporablja ženske zaimke), cispolno nenormativne in transspolne osebe v jeziku velikokrat ostajajo nevidne, so videne kot nelegitimne ali pa se nad njimi na ta način izvaja nasilje (npr. ko nekdo namerno uporablja neželene zaimke za transspolno osebo).

Izzive predstavljajo tudi vprašanja, kako naslavlјati necispolne osebe na čimbolj vključujoč način in premostiti (ali spodkopati?) binarnost jezika ter kako naslavlјati same sebe, kadar v jeziku (še) ne obstajajo možnosti za **nevtrarno izražanje** ali tako, ki bi bilo bolj po meri nebinarnim spolnim identitetam. V nasprotju z jeziki, ki ne uporabljajo slovničnega spola, slovenščina od govorke_ca zahteva, da ima spol vedno v mislih – bodisi zato, ker se mu poskuša izogniti, bodisi, ker se mu ne more izogniti in jo_ga ta neprestano opominja na binarnost spolov.

»Neskladje« pomenov, ki nastajajo skozi jezik, s katerim se naslavlјamo/nas naslavlјajo, s spolno identiteto, le-to tako vedno znova potiska v situacijo, ko je o njej legitimno dvomiti. Podobno kot vidnost (»če ne vidim, ne verjamem«), ima tudi jezik moč (de)legitimizirati (»česar se ne da povedati, je vredno dvoma«). Eden izmed načinov, na katere se kažejo »težave z jezikom«, je skozi govor in to še posebej tisti v prvi osebi, ko se mora govorka_ec odločati med možnostmi, ki to pravzaprav niso. Torej, bom jutri zjutraj vstala, vstal ali nič od tega? Tudi če ostanem v postelji, se bo pojavil kak drug glagol, ki me bo prosil za eno izmed končnic.

Ne glede na odločitve (za katere ni nujno, da so vedno enake), pa je pomembno tudi, kdo jih posluša. Kot že omenjeno zgoraj, binarni spol od poslušalk_cev zahteva, da govorke_ce kategorizirajo po spolih. Vsaj če jih želijo naslavlјati ali govoriti o njih.

Na kratko: zdi se samoumevno, da je spol, ki se kaže skozi rabo jezika (ne glede na to, kdo govori), preprosto le spol osebe. Raba jezika je torej prilepljena na domnevno spolno identiteto govorke_ca, kot da je raba jezika pravzaprav del spola, hkrati pa obstajata le dve (splošno sprejeti) možnosti, kako ga uporabljati – in to spet postane stvar neskončnega dogovarjanja.

Dogovarjanje in samoumevnost

Se lahko dogovorimo, da načini, kako kaj povemo, niso nujno tudi zveste reprezentacije naših spolov, spolnih izrazov in spolnih identitet? In da je tudi tako vse povedano lepo in prav, pravilne pa so tudi rabe jezika, s katerimi se slovnična pravila in standardi (še) ne strinjajo?

Če »odlepimo« binarne pomene, ki jih dajemo jeziku, bomo že blizu teh ciljev. Še bližje lahko pridemo, če bolj uveljavimo **drugačne rabe jezika**, ki so (ali bodo, tiste, ki še ne obstajajo) bolj vključujoče. Izražanje v skladu z jezikovnimi pravili večine ne moti, čeprav velikokrat ne reprezentira govork_cev (npr. raba moškega spola za množino, kadar so v skupini večinoma osebe, ki niso moški), ker je samoumevno, da je tako dogovorjeno. V trenutku, ko bo bolj samoumevno, da je vsa raba jezika bolj ali manj dogovorjena, bo verjetno precej lažje povedati tudi kaj nebinarnega.

V skupnostih transspolnih oseb, kvir ali transfeminističnih krogih je običajno, da nekdo uporablja zaimke ona, nekdo on_a, on in še kaj ter da se osebe, ki podobno uporabljajo jezik, identificirajo z različnimi identitetami – in je to samoumevno. Zakaj ne bi bilo tudi drugje?

#transmediale 2016–2023

Izbor prispevkov trans oseb o tematikah transspolnosti

2019

Zavod TransAkcija

Dan osveščanja o interspolnosti: Kaj interspolne osebe želijo, da vemo o njih

Dan osveščanja o interspolnosti oz. Intersex Awareness Day se na mednarodni ravni obeležuje 26. oktobra vsako leto. Namen dneva je osveščanje in informiranje glede kršitev človekovih pravic, ki jih doživljajo interspolne osebe.

Interspolnost je krovni pojem, ki zajema spekter različic spolnih značilnosti (zunanji in notranji spolni organi, hormoni, kromosomi), ki se pri človeku pojavljajo naravno. Termin interspolnost temelji na dejstvu, da se spol na telesu odraža na različne načine in da obstajajo osebe z različicami spolnih značilnosti izven binarnega razumevanja spola ženska–moški. Spolne značilnosti so v telo vpisane ob rojstvu, pa če smo interspolna oseba ali ne.

Video Kaj interspolne osebe želijo, da vemo o njih je nastal oktobra 2019 ob obiskih interspolnih aktivistk_ov v Ljubljani. Februarja 2019 je za izvedbo delavnic o interspolnosti na povabilo Zavoda TransAkcija v Ljubljani gostoval Erin Vlahović.

Septembra 2019 so tekom dvodnevne dogodka Podprimo interspolne osebe v Sloveniji v Ljubljani gostovale_i Kitty Anderson, Luan Pertl, Kristian Randjelović, Pol Naidenov, Dan Christian Ghattas in Ins A. Kromminga. Ljubljano so obiskale_i na povabilo Interspolne koalicije v kateri sodelujejo organizacije Zavod TransAkcija, Amnesty International Slovenije, Društvo Parada ponosa, Društvo DIH, Društvo Legebitra, Društvo ŠKUC, Društvo Kvartir.

Tekom obiska so nastali sledeči medijski prispevki o interspolnosti:

- Med dvema spoloma, Studio City, RTV Slovenija
- Izpoved interspolne osebe: Kitty, pri tebi smo naredili napako
- Kaj je interspolnost, s katero v Sloveniji živi 36 tisoč ljudi?

Interspolne osebe

so osebe s telesi, ki jih ni mogoče uvrstiti v strogo ločeni medicinski kategoriji moški in ženska.

Interspolne osebe imajo lahko različne kromosomske kombinacije, kombinacije zunanjih in/ali notranjih spolnih organov in/ali spolnih žlez, kot jih sicer pripisujemo ženskemu ali moškemu spolu.

INTERPOLNE OSEBE IMAJO ZDRAVA IN RAZNOLIKA TELESA.

Številne interspolne osebe sploh ne vedo, da so interspolne ali pa se tega zavejo šele v puberteti ali kasneje. Dojenčkom_icam, ki se rodijo z genitalijami, ki se jih po medicinskih merilih ne da določiti kot vulvo ali penis, namreč prepogosto pripišejo spol, za katerega se odloči zdravstveno osebje (z ali celo brez privolitve staršev). Njihove spolne organe pa pogosto poskušajo kirurško 'popraviti', čeprav z njimi ni nič narobe. To pa ima lahko hude posledice na zdravje interspolnih oseb.

1,7 % OSEB NA SVETU JE INTERPOLNIH.

Tekom obiska smo organizacije gostiteljice pripravile letak o osnovah interspolnosti, ki je dostopen tukaj: **Letak o osnovah interspolnosti.**

V Evropi deluje organizacija OII Europe, ki je krovna organizacija na področju človekovih pravic interspolnih oseb.

Gradiva OII Europe:

- Priročnik za starše interspolnih otrok
- Priročnik za zaveznice_ke interspolnih oseb
- Priročnik za pravnike_ce in oblikovalce_ke politik
- Publikacija s pričevanji interspolnih oseb
- Zemljevid dobrih praks v Evropi
- Videi

Prihodnost interspolnih dojenčkov_ic in otrok je odgovornost vseh članic_ov družbe, prenehati se morajo nepotrebne operacije in drugi medicinski posegi na zdravih telesih!

#transmediale 2016–2023

Izbor prispevkov trans oseb o tematikah transspolnosti

2020

Zavod TransAkcija

Dan vidnosti transspolnih oseb 2020

31. marca vsako leto po vsem svetu obeležujemo mednarodni **dan vidnosti transspolnih oseb** oziroma TDoV – International Transgender Day of Visibility.

Dan vidnosti transspolnih oseb je dan, posvečen proslavljanju obstoja in dosežkov transspolnih oseb v svetu, ki nas še vedno redko kje pripoznava v celoti. Praznujemo ga trans osebe, trans skupnost in vse_i naše_i prijateljice_ji, družine in zaveznice_ki.

TDoV je hkrati namenjen tudi ozaveščanju o tem, s čim se trans in spolno nenormativne osebe soočamo v vsakdanjem življenju in kako nas lahko pri tem podprete oziroma kako lahko aktivno prispevate k spremembam v družbi in sistemu, ki so nujne. Nekaj zelo koristnih informacij in nasvetov lahko na primer preberete v rezultatih raziskave **Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji** (2019) in v priročniku **Med modro in roza**.

Letos smo pri TransAkciji nameravale_i ta dan obeležiti nekoliko drugače, kot zgolj preko spleta, a kot vse_i zelo dobro vemo, so se vsi načrti, tudi naši, zaradi situacije s **COVID-19** povsem spremenili. Brez skrbi – dogodek (o njem več kasneje!), ki smo ga načrtovale_i in naši novi promo materiali (značke in nalepke) se bodo zgodili, le nekoliko kasneje. Trenutno je najpomembnejše, da ostanemo varne_i in da se obnašamo odgovorno – do sebe, do drugih in do vseh, ki vsak dan delajo za to, da lahko ostale_i sorazmerno običajno živimo.

Upamo, da ste našle_i svoje načine, ki vam pomagajo, da se čim boljše soočate z negotovim vsakdanom. Situacija, v kateri smo se znašle_i, namreč vpliva na vse nas, tako osebno in na nas kot družbo – temu smo priča vsak dan. Neenakosti se poglobljajo in to najbolj vpliva na najranljivejše skupine po vsem svetu. Tukaj prideta na vrsto empatija in solidarnost, ki imata lahko nešteto obrazov in načinov. Pomislimo, kako lahko pomagamo drug_a drugi_emu, kako smo si lahko v oporo tudi v času fizične izolacije.

Ob letošnjem dnevu vidnosti trans oseb zato želimo poudariti predvsem to, da upamo, da ste varne_i in zdrave_i. In da je včasih povsem dovolj to, da samo – smo. Včasih je to tisti dosežek, ki ga potrebujemo, vsaj začasno. Bodimo potrpežljive_i. Tudi do sebe. Ni treba, da smo produktivne_i in revolucionarne_i vsak dan in na vsak način. Čeprav pogosto tudi naš obstoj in to, da smo, kdor smo, pomeni revolucijo.

Kaj pa vidnost pravzaprav pomeni trans osebam?

“Meni vidnost transspolnih oseb pomeni, da ljudje razumejo, da lahko imamo drugačne potrebe od njih in nas s tem razumevanjem sprejmejo medse ter spoštujejo, kot mi spoštujemo njih.”

“... da sem lahko to kar sem tudi navzven, ne samo v svoji glavi ...”

“Meni trans vidnost pomeni odprtje kletke, v katero se moram vsak dan zapirati, da ugodim družbi okoli sebe.”

“Vidnost je razumevanje. A pomisliš na nas, ko skušas izboljšati svet? A nas gledaš, ali nas vidiš?”

“Vidnost je, da lahko vdihneš, in je zrak še vedno tam.”

“Trans vidnost mi pomeni sproščenost v mojem življenju, da me skupnost razume in nimam težav z mislimi, kaj si drugi mislijo o meni ... ”

“Vidnost je nekaj, kar mi zelo manjka zunaj zelo ozkega kroga prijateljev in znancev. Zame bi vidnost pomenila, da nisem vsakič v totalnem krču, ko grem po vsakodnevni opravkih, ker me ljudje vidijo ali kot spol, ki mi je bil pripisan ob rojstvu, ali pa celo kot bolno osebo zaradi mojih odločitev tranzicije in osebnega stila. Zavedam se, da v svojem življenju zase in za ostale nebirarne osebe vidnosti ne bo.”

“Vidnost transspolnih oseb pomeni zavedanje v družbi, da vsak zase ve, kdo je, boljše kot zdravnik ali družina.”

“Trans vidnost mi pomeni svobodo, pomeni mi privolitev k pravici, privolitev k enakosti.”

“Vidnost je ne-nevidnost. Nevidnost je ne-varnost. Zmečkati najrazličnejša čustva v skrinjico, jo zalepiti in napisati na selotejp: Negodovanje. Nevidnost je grozljiva izguba, prepogosto življenj, pogosteje varnosti in pripadnosti, a vedno drugačnosti, novega dožemanja samega sebe. Nevidnost je zrcaljenje sebe na vsakogar in misel “Kaj je s tabo narobe? Kaj je narobe, da nisi prav tak, kot jaz?” Si samo izmišljujem? Nevidnost je izbris. Nevidnost je uničenje, nevidnost je smrt. Vidnost je ne-nevidnost. ”

“Vidnost je svetloba. Je luč, ki osvetli moj vsakodnevni obstoj. Je nujna za upor temi.”

“Zares videti nekoga, da se počuti videno_ega, pomeni gledati s spoštovanjem. Pomeni poskušati videti preko sebe. Preko vsega, kar si naučen_a. In dati prostor za avtentičnost. Zares videti je posebna vrsta ljubezni.”

#transmediale 2016–2023

Izbor prispevkov trans oseb o tematikah transspolnosti

2021

Zavod TransAkcija

TDOR 2021: 375 zabeleženih umorov trans oseb

Danes je **dan spomina na žrtve transfobije** oz. Transgender Day of Remembrance – TDOR. Na ta dan izrazimo spoštovanje ter se poklonimo vsem transspolnim osebam, ki so v preteklem letu izgubile_i življenje zaradi transfobije in transmizoginije.

Ob dnevu spomina na žrtve transfobije se vsako leto znova ozremo v številke, podatke iz poročila **TransRespect vs Transphobia – TvT**, dolgoletnega kvantitativno kvalitativnega raziskovalnega projekta, katerega namen je monitoring transfobnih umorov in nasilja in deluje v okviru krovne evropske organizacije za tematike transspolnosti **TGEU – Transgender Europe**. Podatki o zabeleženih umori ne vključujejo podatkov o samomorih, ki so jih v preteklem letu storile trans osebe.

Za TDOR 2021 so objavile_i posodobljen **Trans Murder Monitoring**: ta nam pokaže strašljivo sliko, v preteklem letu je bilo namreč zabeleženih **375 umorov trans in spolno nenormativnih oseb po svetu**. To je največ doslej. Od leta 2008 do danes je bilo tako vse skupaj zabeleženih 4042 takšnih umorov.

Podatki TMM 2021:

96% umorjenih so bile trans ženske/trans femme osebe

58% umorjenih so bile_i spolne_i delavke_ci

70% vseh zabeleženih umorov je bilo v Srednji in Južni Ameriki

89% vseh umorjenih v ZDA so bile temnopolte osebe

30 je povprečna starost umorjenih trans oseb

To priča o zaskrbljujočem trendu nasilja nad osebami, ki živijo na intersekciji mizoginije, rasizma, ksenofobije in sovraštva do spolnih delavk_cev. Zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da so to le podatki držav oz LGBTIQ in trans organizacij v njih, ki sistematično beležijo umore trans in spolno nenormativnih oseb ter o njih poročajo. Velika večina omenjenega nasilja pa ostane nezabeleženega. Različni razlogi za nepredstavljivo nasilje, ki so ga deležne trans osebe na preseku najbolj stigmatiziranih izkušenj/okolščin so opisani v našem lanskoletnem izčrpnem prispevku Kaj ubija trans osebe?

TDOR v Italiji

TDOR 2021 pri TransAkciji letos obeležujemo s posebno mislijo na trans osebe, ki doživljajo nasilje v sosednji Italiji, ki v Evropi za Turčijo beleži največ umorov trans oseb. Za spletno akcijo smo se povezale_i z italijanskima organizacijama Arcigay Arcobaleno ODV in CDCP – Comitato per i Diritti Civili delle prostitute.

Erica Scarel, trans aktivistka in članica upravnega odbora Arcigay Arcobaleno ODV, nam je prijazno poslala vsebino svojega letošnjega govora/predstavitve, ki smo jo prevedle_i in povzele_i z namenom orisa situacije nasilja nad trans osebami v Italiji. Opozarjamo, da gre tudi za grozljive in slikovite podatke.

Če gledamo medijsko poročanje med 2015 in 2021, z lahkoto najdemo vsaj 14 umorov trans oseb. Čeprav je številka grozna že sama po sebi, so podrobnosti umorov še bolj grozljive. Ena izmed trans žensk, ki je bila umorjena v letu 2020, je bila zabodena 85-krat. Druga, umorjena v letošnjem letu v Rimu, je bila odvržena v jarek. Erica je pripravila tudi seznam umorjenih, ki razkrije še vsaj 12 podobnih primerov. Omeni tudi, da je kar nekaj izmed žrtv bilo navedenih kot "neznanih", kar povezujemo tudi s tem, da se trans osebe pogosto tudi po tem, ko umrejo, naziva z napačnimi imeni in zaimki. Nasilje se tako nadaljuje tudi v tej obliki.

Kot da vse to še ni dovolj, večina medijev v Italiji poroča na način, ki te zločine senzacionalizira na najrazličnejše nespoštljive načine. Erica omeni tudi primer trans ženske Gianne, ki je umrla v začetku letošnjega leta, ob čemer je njena družina objavila novico o njeni smrti in ob tem uporabila njeno staro/napačno ime, obvestila v obliki posterjev pa je širila po vsem mestu. Primer je postal znan, saj ga je lokalna organizacija Arcigay prijavila kot nasilje nad pokojno osebo. Ob vsem tem se je javil pogrebni zavod, ki je zastonj natisnil nova obvestila z Gianninim pravim imenom, in sicer iz spoštovanja, ki si ga zasluži vsaka pokojna oseba – da je obravnavana s svojim pravim imenom.

Kaj vse lahko storimo, da obeležimo TDOR?

Vabimo vas k naši spletni akciji, ki bo potekala ves dan v soboto, 20. novembra na raznih spletnih platformah – facebook, instagram, spletne strani, itd. Vse grafike in druge ideje za obeležitev dneva najdete v posebni objavi.

Toplo vabljenje_i k sodelovanju! Le skupaj lahko izkoreninimo transfobijo in vse ostale -izme in -fobije, ki so smrtonosni.

#transmediale 2016–2023

Izbor prispevkov trans oseb o tematikah transspolnosti

2022

Teja Bakše

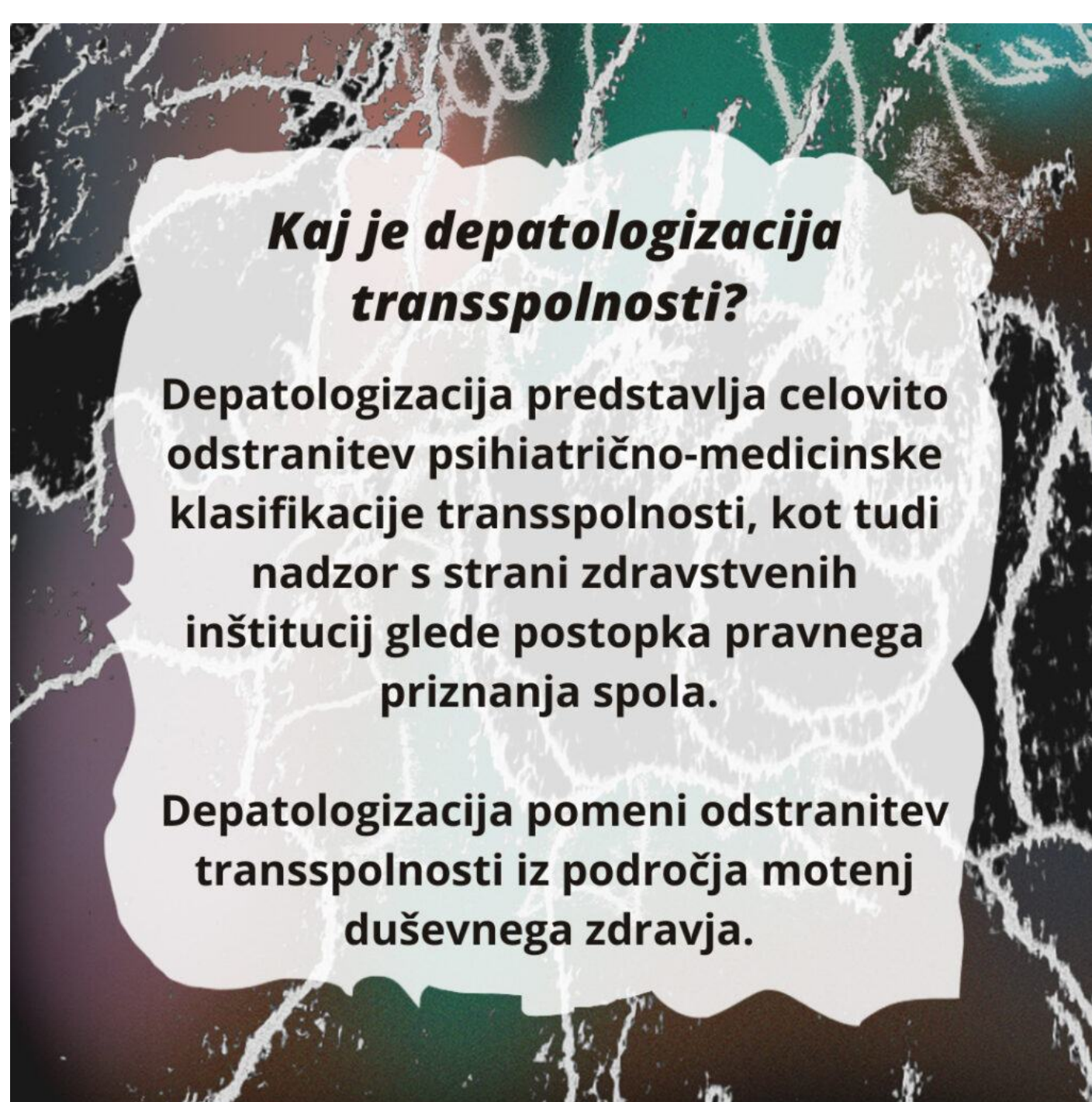
Depatologizirajte nas! Izjava za javnost ob mesecu osveščanja o transspolnosti

V devetih letih, odkar pripravljamo **TransMisijo**, osrednji letni dogodek na tematico transspolnosti od leta 2014 dalje, se je trans skupnost okrepila, ojačala svoje glasove in letos, glede na aktualno družbeno-politično dogajanje, zahtevamo našo depatologizacijo.

TransMisija IX, ki bo 15. 11. 2022 v Pritličju, bo tako letos potekala pod geslom Depatologizirajte nas!

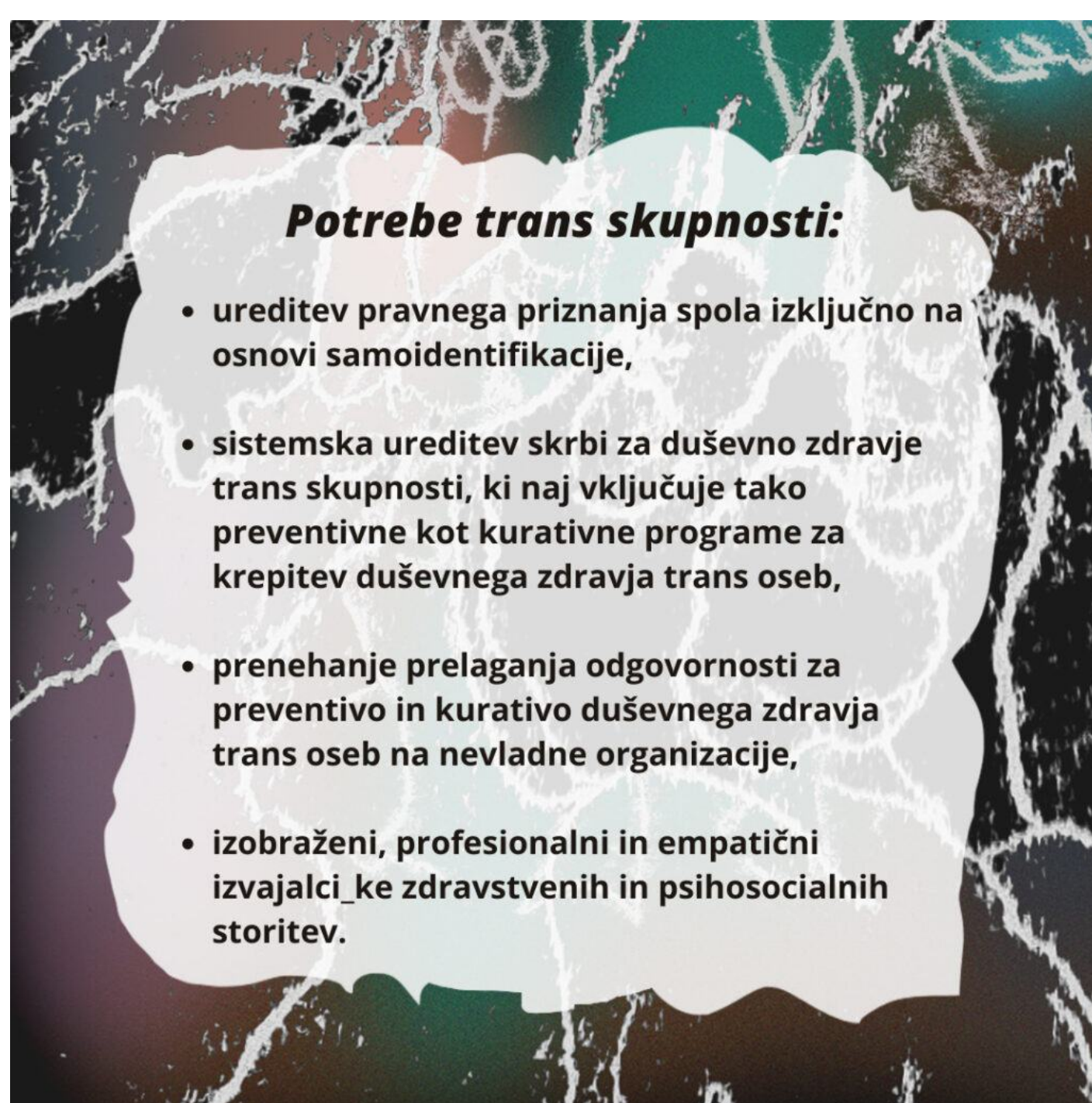
Leta 2019 je **Svetovna zdravstvena organizacija** – World Health Organization (WHO) sprejela reformo ICD–11 (2019) – **Mednarodne klasifikacije bolezni 11**, ki je transspolnost odstranila iz področja duševnih bolezni. Nekdanjo diagnozo »transseksualizem« je tako zamenjala diagnoza »spolna neskladnost med mladostnicami_ki in odraslimi«, ki je po novem uvrščena v poglavje »Stanja povezana s spolnim zdravjem.

Celovita **depatologizacija** vključuje dejstvo, da je potrebno v celoti odstraniti psihiatrično-medicinske klasifikacije transspolnosti, kot tudi gatekeeping s strani zdravstvenih inštitucij glede procesov pravnega priznanja spola.

Navkljub posodobljeni različici mednarodne klasifikacije MKB–11, ki transspolnosti ne obravnava več kot duševno motnjo, je v Sloveniji še vedno v uporabi starejša verzija, ki jo.

Trans osebe smo patologizirane, podvržene obvezni psihiatrični in medicinski obravnavi in diagnozi duševne motnje, ki jo potrebujemo za sicer povsem birokratski postopek potrditve **podatka o spolu** v dokumentih in v situacijah, kadar potrebujemo zdravstveno oskrbo za lajšanje spolne disforije.

Živete realnosti trans ljudi so raznolike in predstavljanje transspolnosti kot vezane izključno na telo in medicinsko tranzicijo briše številne trans osebe, predvideva in mnogokrat potiska trans ljudi v medicinsko obravnavo in pušča grozljive posledice.

Mnoge trans osebe imajo zaradi **stigmatizacije**, vsakodnevne cenzure in **transfobije** težave v duševnem zdravju. Ne zaradi svojih identitet, temveč zaradi načinov, na katere družba obravnava transspolnost in trans osebe.

Raziskava Zavoda TransAkcija **Vsakdanje življenje transspolnih oseb v Sloveniji (2019)**, je pokazala, da večina (78%, na vzorcu 113 oseb) transspolnih oseb želi, da bi bil za pravno potrditev spola samoidentifikacija dovoljšen pogoj za vključitev v postopek; še bolj pa priča izsledek prve longitudinalne raziskave o trans otrocih, ki pravi, da ima 97,5% oseb po 5 letih isto identiteto, kot so jo determinirale_i na začetku svoje tranzicije.

Ti podatki in izkušnje zgovorno zavračajo argumente proti depatologizaciji. Samo me_i lahko določamo, mislimo, čutimo in živimo lastno identiteto, in nobena zdravstvena ali druga institucija nima pravice posegati v naše živete realnosti, odločati o nas, namesto nas ali za nas.

Zahtevamo depatologizacijo. Vztrajale_i bomo, dokler ne bomo imele_i pravice, svobode in varnosti odločati o svojih identitetah in telesih. Vztrajajte z nami; **zahteva(j)mo depatologizacijo!**

#transmediale 2016–2023

Izbor prispevkov trans oseb o tematikah transspolnosti

2023

Zavod TransAkcija

Nevid(e)na transfobija: Niti en_a več

Diskriminacija in **transfobija** se včasih prikažeta v očitnih in agresivnih oblikah, pogosto pa ostajata skriti v subtilnejših gestah, besedah ali dejanjih. Mnoge trans* osebe se soočamo z vprašanjem, ali je določeno doživetje transfobije “dovolj” za prijavo. Jezikovne nianse, dvoumnost in sive cone nas (večkrat načrtno) puščajo v dvomu glede tega, kaj lahko označimo kot diskriminatorno in česa ne. Mnoge_i ne vemo, na koga se obrniti ter ali bo naša prijava sploh vzeta resno.

Kako opisujemo in interpretiramo te izkušnje, ima ključno vlogo pri razumevanju, kaj je in kaj ni sprejemljivo. Transfobija ni sprejemljiva, ne glede na to, kako majhna in nepomembna se situacija zdi. Ključno je, da vemo, da nismo same_i. Ključno je, da lahko v skupnosti črpamo informacije, orodja in podporo.

Ob **dnevu spomina na žrtve transfobije 2023** pri TransAkciji raziskujemo, kako razširjena je transfobija nad trans* in cis-nenormativnimi osebami v Sloveniji in v kakšnih oblikah se najpogosteje pojavlja. S tem namenom vabimo vse osebe raznolikih nenormativnih identitet k izpolnitvi vprašalnika o doživljanju transfobije in skupnemu mapiranju nasilja in agresije nad trans* osebami in skupnostmi.

Cilj kratkega in neposrednega **vprašalnika** je pridobitev čim jasnejšega odseva trenutnega stanja v skupnosti. Kakšne oblike nasilja in diskriminacije – med katerimi so vse, mimogrede, nedopustne in ne zahtevajo podrobnejših razlag – doživljamo trans* osebe in kako pogosto? Kakšen odnos imamo do prijavljanja transfobije pristojnim organom in zakaj?

V luči nasilja pred, na in po letošnjih Paradah ponosa; v luči **320 beleženih* umorov trans* oseb v letu 2023**; v luči porasta sovražnih retorik, transfobnih narativov in ogrožujočih kontekstov na eni strani ter tišine in red-tape skrivanja ob sistemskih kršitvah človekovih pravic trans* oseb na drugi strani, letos pišemo svojo statistiko: **Niti en_a več!**

Zabeleženo v 2023*

TGEU

320

umorjenih transspolnih in spolno raznolikih oseb

94%

žrtev transspolne ženske ali transfeminine osebe

48%

žrtev spolne_i delavke_ci

80%

žrtev osebe, ki so doživljale rasizem

46%

žrtev migranti_ke ali begunke_ci

73%

umorov v Latinski Ameriki in na Karibih

28%

umorov na ulici

26%

umorov v stanovanju žrtve

Največ žrtev starih med **19** in **25** let

2023

Jaka Šoster

V branje: Soulellis o kvir tipografiji

What is queer typography? Paul Soulellis, 2021

Eden izmed zanimivih aspektov jezika je udejanjenje le–tega v **tipografiji**. V našem transformacijskem ukvarjanje z jezikom je tako tudi to vidik, ki ga je dobro premisliti. S tem namenom sem napisal povzetek oziroma recenzijo zgoraj prilepljenega članka, s prvotnim namenom, da nanj zvlečem oči, pa tudi zato, da delim nekaj navdiha za kvir teoretiziranje!

Pred kratkim nam je pod roke prišel torej ta odličen članek o kvir tipografiji, ki ga je napisal **Paul Soulellis** po predavanju iz tipografske TDC konference leta 2021. Članek je obširen in podroben, pa tudi poln referenc in povezav do konkretnih kvir ustvarjanj, tako zgodovinsko pomembnih kot sodobnih. Je prava zakladnica in ga toplo priporočam v branje v izvirni angleščini na [avtorjevi spletni strani](#).

Članek se torej sklicuje na mnoge raznolike vire, od primerov tipografij, do nekaterih teoretskih nastavkov (npr. Halberstam) in tako nudi tudi model, kako predstavljati in popisovati določena področja kvir skupnosti. Ta poudarek na interdisciplinarnosti (in interseksionalnosti) je izredno pomemben za področje **kvira**, ki je načelno kritičen in skuša ohranjati odprta vprašanja. Tako si v prihodnosti obetam čim več besedil s podobnimi pristopi.

Po eni strani ti torej veselo lansiram ta članek. Sledi nekaj prevedenih odstavkov zloženih v povzetek celotnega besedila, kot vstopna točka v slovenščini. Po drugi strani pa si želim dodati tudi nekaj drugih teoretskih navezav, ki se mi zdijo smiselne v kontekstu.

Iščem kvir tipografijo. Je še kdo tukaj? Še kdo išče? Razmišljam, če je to sploh pravo vprašanje. Pri iskanju kvir česar koli sem pogosto osamljen. Beseda kvir se upira definiciji, včasih se navezuje na pojem zavrnitve in deviacije od pričakovanj, stran od normative. Gotovo je politična beseda, katere pomen se je skozi zgodovino razširjal, in ta širina ni omejena samo na spol in spolno usmerjenost.

Zadnje čase slišimo veliko o upiranju, ampak tukaj govorimo dolgoročno, zgodbe boja in opresije in osvoboditve, ki jih najdemo povsod, kjer moč dela svoje. Heteropatriarhat, kapitalizem, rasizem in kolonializem – to je matrica dominacije, kot jo je poimenovala **Patricia Hill Collins** v **Black Feminist Thought** (1990).

Halberstam piše, da je “odpadnost zemljevid nepreizkušenih političnih poti, ki ne popisuje popolnoma druge krajine; stranske poti odpadnosti so vsi prostori med avtocestami kapitala.” Ti vmesni prostori, ki nam jih Halberstam ponuja v premislek, so prav tukaj v arhivu, kjer se piše zgodovina, in kjer se gradi zapuščina moči in kapitala.

Vrnemo se k tipografiji. Pred kratkim je **Dennis Grauel** v predavanju opozoril, da se tipografska industrija na določene načine podvrže logiki uspeha. Oblikovanje črk in poslovanje v pisavah, je politično in tesno povezano s kapitalom. Govori o tem, kako je CIA pred kratkim prenovila svojo podobo in kako pisave pogosto vzdržujejo in podpirajo imperialistično moč.

Sprašuje: “*Ko dovolimo založbam, da prodajajo pisave komurkoli z denarjem, si mogoče ne predstavljamo, kako bi si lahko zamislili načine, da bi se s pisavami upirale_i strukturam kapitalizma.*” To je ena začetna točka, nezmožnost domišljije, ki jo Dennis omenja. Mogoče bi se morale_i vprašanja Kaj je kvir tipografija? lotiti z zahtevnejšim vprašanjem – Kako bi se lahko tipografija upirala kapitalizmu?

Odgovori na ta vprašanja niso preprosti in zdi se mi zelo ustrezno, da se jih avtor loti skozi primere. Na primer, posveti se analizi tipografije v naslovnem kadru filma **Queen of the Undreground** iz leta 1993. Osrednja oseba filma je Octavia St. Laurent, performerka in izobraževalka o AIDS–u, ki se je ob različnih časih identificirala kot interspolna in trans oseba.

Oblikovalec **Riley Hooker** v članku za Walker pravi, da v tipografiji za Octavio mešane velike in male tiskane črke vsebujejo sledove **leeta**. Znan tudi kot eleet, leetspeak ali 1337 5p34k, izhaja iz zgodnje internetne kulture, kjer se v črkovanju določene črke nadomestijo s številkami in izhaja iz proto forumov iz osemdesetih. Tako se je sporočilo na nek način zakodiralo, skrilo, in obogatilo z dodatnim pomenom.

Kvir je tesno povezan s skrivnimi jeziki, kot je **hanky code** z barvnimi ruticami, znano tudi kot **flagging**, ki je bil popularen v 70–ih in 80–ih. Primer je tudi **polari**, gej sleng iz Anglije, ki se je uporabljal še do nedavno, začetke pa ima v 19. stoletju. Mislim, da je tukaj ključna povezava med kvirom in berljivostjo. In kaj pomeni uporabljati jezik – kako zveni, kako izgleda, kako se piše – z nadzorovano berljivostjo in pomenom.

“*Ni kvir tipografije, samo kvir branja in pisanja.*” Mogoče to zveni kot nekaj novega, toda ta izjava se naslanja na več kot tri desetletja kvir teorije in študij spola, ki so nam prinesle, med drugim, razumevanje, da “*spol je nekaj, kar delaš, in ne nekaj, kar si.*” (**Johanna Burton**, “**Irreconcilable Difference**”, 2017)

Predlagam, da se odrečemo mavričnim slogom in metaforam spola, proti kvir delovanju. Od kvir tipografije h kvir oblikovanju. Kvir branju in pisanju. K Performativnim, nekonformnim dejanjem, ki odstopajo od pričakovanja. Osredotočanje na ljudi in skupnosti, kjer nastajajo dobri problemi. Tiste_i, ki izvajajo deviantno oblikovanje konformizmu navkljub.

V nadaljevanju se Soulellis posveti analizi dotičnih tipografskih del iz kvir skupnosti – predvsem zinov in posterjev. Navaja čudovite primere prav teh uporniških načel, ki jih v članku razvija. Tako so vse ideje zelo nazorno prikazane tudi v praksi, in če kdorkoli potrebuje navdih za kvir oblikovanje, je to odlična odskočna deska.

Moj odziv na teoretske poteze v tem članku pa je sledeč. Že po sami strukturi in zgodovinskosti takoj spominja na **Foucaulta**, ta težnja pa je po mojem mnenju najbolj prisotna v **Halberstamu**. Prav to normiranje in kategorizacija, ki se ji upira sta pogosti struji v razmišljanju francoskega avtorja.

Navezava je mogoče na prvi pogled privlečena za lase. Toda eden izmed ključnih odzivov na Foucaulta in posodobitev njegovih idej o disciplinarni družbi na današnje, nekoliko drugačne pogoje socialnega obstoja, je seveda ideja družbe nadzora **Deleuzea**. Poleg tega, da se CIA, ki je pravzaprav javni nadzor par excellence, omenja v članku, je tukaj tudi dejstvo Soulellisovega sodelovanja z organizacijo **Rhizome**, ki izhaja iz teorij Deleuza in Guattarija.

Iz te teoretske podlage pa lahko črpamo tudi ideje za odgovore na nekatera vprašanja znotraj članka, še posebej kar se tiče designacije določenih del kot recimo kvir tipografij. Preprosto povedano, za kvir ustvarjalna dejanja bi bilo nesmiselno vzpostaviti določene predpogoje ali modele, po katerih bi se lahko umeščala v ta žanr.

Ni nekega kvir “debla” iz katerega bi rasle ideje v različne znanstvene in umetniške discipline. Namesto tega je ogromno vstopnih točk in ustrezno tudi različnih zaključkov in odgovorov. Kvir ustvarjanja se uresničujejo v drastično različnih družbenih kontekstih, ki na nek način narekujejo vsebino to, kar je kvir na ustvarjanju torej ni ciljno mesto samo, temveč je težnja po preizpraševanju, je aktivno rušenje določenih opresivnih sistemov.

Ko smo že pri opresivnih sistemih – kapitalizem tako kot naravne surovine izčrpava tudi naše sposobnosti domišljije. V mislih mi ostaja pojem kapitalističnega realizma pisca **Marka Fisherja**, ki razlaga, da kapitalizem požira vsakršno idejo o preseganju le–tega. Poglavitna tehnologija, ki se je kapitalistična propaganda poslužuje, pa je ravno skeptičnost, ironija in pastiš. Večno nostalgичno obnavljanje časa, preden nam je bila ukradena prihodnost. Fisher pri tem malo zmedeno citira **Jamesona** in/ali **Žižka**, s tisto dobro staro mantro, lažje si je predstavljati konec sveta, kot pa konec kapitalizma.

In vendar ravno s tem Halberstamovim odpadništvom in pa kvir narativi nasplošno ugotavljamo ravno nasprotno. Problem ni v tem, da si je nemogoče zamisliti alternativo, niti da je neuresničena. Prav naše skupnosti, naša kvir dejavnost nudi na tisoče idej, kako je zemlja med asfaltnimi cestami kapitalizma pravzaprav obrastena in brsteča z življenjem.

Mogoče res niso direktno aplikativne na družbo – v članku je omenjeno, da je velik del kvir kodifikacije namerno hermetičen. Zgodovinsko pogojena je namreč z zatiranjem in skrivnostjo. Cispatriarhat ni opremljen, da bi te kvir tehnologije prepoznal in cenil, in kot prepogosto vidimo s strani različnih opresivnih institucij, se pastiš skupnostnih komunikacijskih tehnologij že zlorablja kot reklama za zatiranje.

Ali je učinkovito? Smo zdaj prepričane_i, da je CIA vključujoča organizacija na strani socialne pravice? Jaz zagotovo nisem in moj splošen vtis je, da to nikakor ne deluje in to prav zato, ker se kvir ustvarjanje obrača proti arbitrarnim strukturam moči. Kvir šifriranje kot dobra slutnja, kvir tipografija je napis na steni. Zdaj pa lepo brat članek!

#transmediale 2016–2023

Izbor prispevkov trans oseb o tematikah transspolnosti

2023

Neo Nova

Med resnico in medijsko realnostjo: Medijsko poročanje o transspolnosti med januarjem in novembrom 2023

V sodobni, z vsebinami in privatiziranim prostorom nasičeni realnosti, **mediji** še zdaleč ne le informirajo, temveč tudi aktivno (so)oblikujejo, usmerjajo in ostrijo poglede javnosti. Moč enega članka, novice ali komentarja v pravem kontekstu je lahko hitro odločilna za to, kako so določene teme, situacije in osebe videne, razumete in sprejete. Ko pride do **reprezentacije transspolnosti** v medijskem prostoru, ugotovimo, da je ta pogosto ujeta v primežu zastarelih in škodljivih narativov, stereotipizacije in senzacionalističnega clickbaita.

Prav ta medijska dvojnost, kjer reprezentacija trans* oseb na eni strani korenini v **seksualizaciji** in invazivnimi posegi v zasebnost in dostojanstvo, na drugi pa v **demonizaciji** trans* oseb kot škodljivih Drugih, ustvarja zamegljen vtis sicer vse širše medijske pokritosti tem(e) transspolnosti, medtem ko v resnici obstaja velik manko prostora za realne kontekste trans* oseb kot – oseb.

Se pravi: zelo malo je prispevkov o transspolnosti, ki bi ustrezno obravnavali trans* osebe in tematike. Veliko je prispevkov, ki trans* osebe **senzacionalizirajo** in **eksotizirajo**. Veliko je prispevkov, ki se delajo, da trans* osebe ne obstajamo, obenem pa smo vir vsega zla.

Kakšni so dejanski odmevi slovenskih medijev? Katere zgodbe in perspektive so v ospredju in katere ostanejo prezrte? V katerem desetletju se nahajajo slovenski mediji glede na rabo terminologije in splošnega diskurza? Koliko novinark_jev je prebralo **Medijski priročnik za poročanje o transspolnosti**, ali pa vsaj **Novinarski etični kodeks**? Koliko lektorice_jev se boji podčrtaja?

Pri TransAkciji zbiramo medijske in druge objave, ki na različne načine in v različnih obsegih obravnavajo tematike transspolnosti. Od začetka januarja do konca oktobra 2023 smo zbrale_i **231 medijskih prispevkov** iz **45 različnih platform**. Delimo prve ugotovitve.

Demonizacija, eksotizacija in redukcija na telesa

Med medijskimi prispevki o transspolnosti prevladujeta negativno in senzacionalistično poročanje.

Več kot polovica vseh prispevkov (124 oz. 54%) transspolnost in transspolne osebe obravnava na **negativen način**. Kot negativne označujemo prispevke, v katerih so trans* osebe pogosto demonizirane, informacije o transspolnosti pa neresnične, zavajajoče in diskriminatorne. Prispevke pogosto opremljajo pozivni ali namigujoči naslovi.

Med vsemi negativnimi prispevki jih več kot 80% (100 oz. 81%) prihaja samo s treh različnih platform: **Nova24TV**, **Domovina** in **Demokracija**.

Med vsemi negativnimi prispevki jih je 20% (24 prispevkov) brez podpisane_ga avtorja_ice.

Približno tretjina vseh prispevkov (78 oz. 34%) je **senzacionalističnih** ali takih z **vprašljivo vsebino**. Kot senzacionalistične ali take z vprašljivo vsebino označujemo prispevke, v katerih so trans* osebe pogosto eksotizirane, seksualizirane in reducirane na telesa. Prispevki so pogosto opremljeni z naslovi, ki teme transspolnosti senzacionalizirajo in vsebino, ki se pogosto fokusira na **medicinsko tranzicijo**.

Med vsemi prispevki so 204 taki, ki teme transspolnosti obravnavajo neposredno ter 27(12%) takih, v katerih so teme transspolnosti samo bežno umeščene ali omenjene. Med temi je 11 (41%) negativnih, vsi iz dveh virov: **Domovina** (10) in **Nova24TV** (1).

Največ člankov o trans osebah je proti trans osebam

Večina medijskega poročanja o transspolnosti v rokah medijev, ki transspolnost obravnavajo izključno **negativno**.

Med obravnavanimi 231 prispevki so mediji z največ prispevki o transspolnosti naslednji:

1. **Nova24TV**: 44 prispevkov, od teh 44 negativnih
2. **Domovina**: 35 prispevkov, od teh 35 negativnih
3. **Demokracija**: 21 prispevkov, od teh 21 negativnih

4. **24ur**: 11 prispevkov, od tega 4 senzacionalistični ali z vprašljivo vsebino
5. **RTV Slovenija**: 10 prispevkov, od tega 1 senzacionalističen
6. **Delo**: 8 prispevkov, od tega 1 senzacionalističen

6 medijev z najpogostejšim poročanjem o transspolnosti je torej objavilo več kot polovico (129 oz. 56%) vseh obravnavanih prispevkov.

3 mediji z najpogostejšim poročanjem o transspolnosti so objavili skupno 100 od vseh 231 prispevkov (43%) in v njih transspolnost obravnavali izključno negativno.

Na eni strani polarizacija in posegi v zasebnost, na drugi iskanje grešnih koz_lov

Poročanje o trans* temah bi moralo potekati s trans* osebami v mislih, še raje v etru.

V vsebinah obravnavanih 231 prispevkov so prevladovale naslednje teme po ključnih besedah:

1. **šole in transspolnost** ali **trans* osebe v šolah**: 28 prispevkov
2. **otroci in transspolnost**: 18 prispevkov
3. **šport in transspolnost** ali **trans* osebe v športu**: 16 prispevkov
4. **trans* osebe na lepotnih tekmovanjih**: 7 prispevkov

V vsebinah obravnavanih 231 prispevkov je 34 prispevkov kot samo temo obravnavalo **”spremembo spola”** (tj. potrditve spola s postopki medicinske ali socialne tranzicije, a z manj ustrezno rabo jezika) na senzacionalističen ali vprašljiv način. Med temi 34 prispevki se jih je več kot polovica (19oz. 56%) fokusirala na postopek medicinske tranzicije in/ali telesa obravnavane trans* osebe.

V vsebinah obravnavanih 231 prispevkov je 40 prispevkov kot temo obravnavalo položaj trans* oseb v Sloveniji (19) in svetu (21). Med temi, ki so obravnavali položaj trans* oseb drugje v tujini, jih je nekaj manj kot polovica (9 oz. 43%) obravnavala položaj trans* oseb v Rusiji.

Več prahu je dvignila študentka na praksi kot pa femicid

Nekaj o najodmevnejših zgodbah in tistih najbolj prezrtih.

Zgodba z **največ poročanja** o trans* osebi je bila zaposlitev transspolne osebe kot profesorice na mariborski šoli, doživela je 17 prispevkov, od tega 7 (41%) negativnih.

Zgodba z **najmanj (ali z največ neustreznega) poročanja** o trans* osebi je bila umor trans punce v Beogradu, doživela je 4 prispevke, od tega 4 (100%) senzacionalistične.

Zgodba z **največ vsebinsko vprašljivega poročanja** o transspolnosti je bila “epizoda Bud Light”, kateri sta 2 medija (**Nova24TV** in **Demokracija**) namenila skupaj 6 prispevkov, v katerih obravnavata padec prodaje omenjenega piva kot domnevno povezan s transspolno vplivnico.

V branje primeri dobre prakse: uživale_i smo lahko v nekaterih prispevkih, ki so se tem transspolnosti lotili z dodatno mero senzibiliziranosti

Naša najljubša branja so se zgodila ob:

[_obravnavi reprezentacije transspolnosti v slovenskih TV serijah](#), kjer se je težavne teme mojstrsko lotil **Metod Zupan** za **Radio Študent**;

[_trans 101 ediciji Rožnate doline](#), v kateri je z dvema trans* osebama v etru klepetala **Katja Stojnič** za **Val 202**;

[_poglobljenem članku o bolj vključujoči rabi jezika](#), v katerem ob svetovnem dnevu zaimkov o vključujočih jezikovnih orodjih piše **Simona Bandur** za **Delo**.

Zaslužimo si boljše-realnejšo medijsko reprezentacijo

Medijsko poročanje o transspolnosti v letu 2023 kot opomnik na prevladujoče narative.

Da je poročanje o transspolnosti na problematični točki, se nam kot trans* osebam, sploh vključenim v aktivistično delo, ni treba posebej zazirati v statistiko. Vsebinske in jezikovne izbire medijev in drugih prostorov javnega sporočanja imajo vsakodnevne posledice za naša življenja in skupnosti. Sovraštvo in **sovražni narativi** do trans* in kvir oseb so v porastu, medijska realnost pa to le še potencirano odseva.

“Vključujoče jezikovne prakse postavljajo pred cispolne osebe zahtevo, da se pričnejo zavedati načinov, na katere uporabljajo jezik, in s katerega družbenega priložja govorijo. /.../ Pozitivne medijske reprezentacije manjšinskih skupin so lahko za tiste, ki še zbirajo pogum za razkritje, ali tiste, ki imajo v svojem bližnjem okolju premalo podpore, izrednega pomena. Prav tako pa so lahko negativne in stereotipizirane medijske reprezentacije škodljive in boleče,” Priročnik za medijsko poročanje o transspolnosti, 2017.

TransAkcija je leta 2017 kot odziv na obstoječi slovenski medijski diskurz in na potrebo po boljši informiranosti o tem, kako spoštljivo poročati o tematikah transspolnosti izdala **Priročnik za medijsko poročanje o transspolnosti**. Priročnik še vedno priporočamo v branje **novinarkam_jem** in **urednicam_kom**, pa tudi vsem ostalim, ki si želijo spoštljivo pisati, poročati o tematikah transspolnosti oziroma jih ustrezno naslavljati.

Vsem, ki jim je v interesu medijska besedila producirati v skladu s **Kodeksom novinarjev Slovenije**, se priporočamo za kvir–specifično obogatitev zanja v dodatno branje tudi **smernice Sindikata novinarjev Velike Britanije za poročanje o LGBT+ temah**.

Leto 2023 prihaja h koncu čez dober mesec in pol. Želimo si, da bi bila z naslednjim transspolnost manj izrabljena za **clickbait**. Želimo si, da se mediji ne bi več toliko fokusirali na naša telesa, stara imena in “prej–potem” narative. Želimo si, da se nas ne bi več izrabljalo za zbiranje točk proti. Želimo si večkrat biti vključene_i in vprašane_i. Želimo si več vsebin, ki bi jih tudi same_i brale_i. Želimo si, da bi več pisk_cev videlo priložnost v raziskovanju tem onkraj predpisanega, konvencionalnega, normativnega. So namreč zanimive, pomembne in štejejo več, kot si lahko mislite.

[*Arhiv medijskega poročanja o transspolnosti \(izbrani prispevki\)](#)